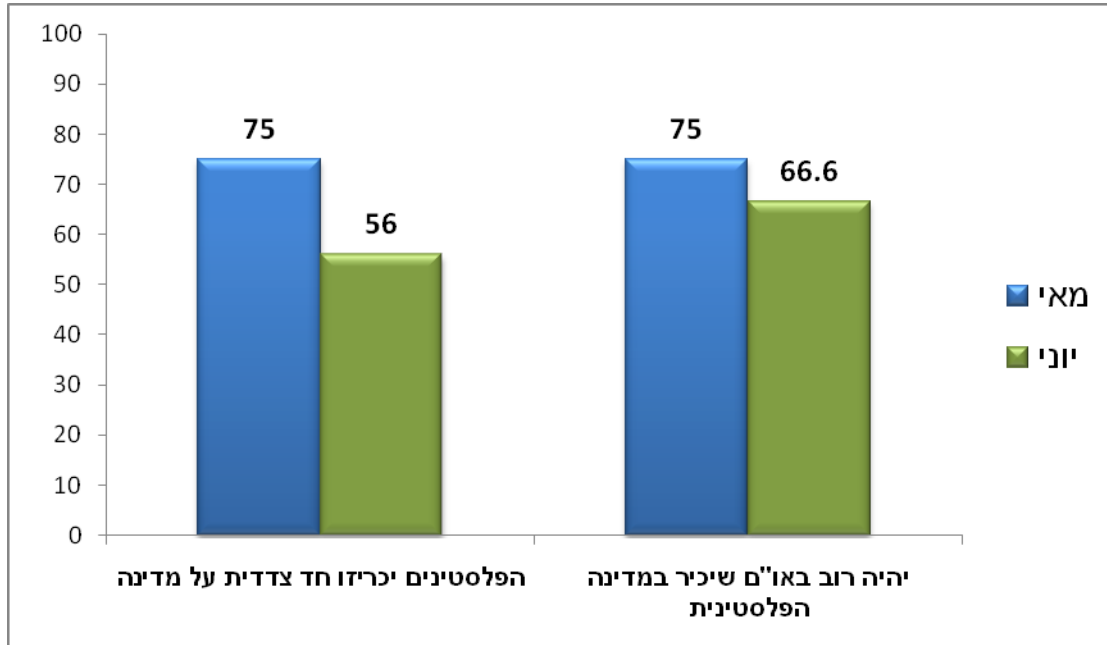

מדד השלום - יוני 2011 פרופ' אפרים יער ופרופ' תמר הרמן

תקציר הממצאים

- **מה מצבה של ישראל בעולם כיום?** מתברר כי למרות האמירות החוזרות ונשנות בדבר המערכה לדה-לגיטימציה של ישראל בעולם, הציבור הישראלי-יהודי אינו נחרד: רק כמחצית חושבים כיום שישראל מבודדת בזירה הבינלאומית, פחות או יותר כשיעור מי שחשבו כך לפני כשנה: 51.4% לעומת 54% באוגוסט 2010.
- **ואיך מתפקדת הממשלה בנושאי חוץ וביטחון?** כנראה שעדיין בהשראת הסיכום החיובי של הציבור את ביקורו של נתניהו בווינגטון בחודש שעבר, בסקר הנוכחי ניכר שיפור ניכר בהערכת הציבור את תפקוד הממשלה בתחום החוץ, אם כי הכף עדיין נוטה קלות לצד השלילה: כיום 52% סבורים כי תפקודה הוא רע או רע מאוד לעומת 62% שחשבו כך באוגוסט 2010.
- **האם הפלסטינים יכריזו על מדינה בספטמבר ויבקשו הכרה מהאוי"ם?** ככל הנראה בהשפעת הדיווחים על ניסיונות של ההנהגה הפלסטינית למצוא תחליף להכרזה ופנייה לאו"ם נוכח התפיסה כי מדינות מרכזיות לא יתמכו במהלך חד צדדי, ניכרת ירידה גדולה במספר מי שבטוחים או חושבים שהם יעשו מהלך זה: מ 75% בחודש שעבר ל 56% בלבד בסקר החודש.
- **האם יהיה רוב באו"ם?** גם כאן ניכרת ירידה משמעותית בשיעור מי שבטוחים או חושבים שיהיה רוב באו"ם והיה ותוגש לעצרת הכללית בקשה להכיר במדינה הפלסטינית מ כ 75% בחודש שעבר ל 66.6% החודש.
- **יהיה צונאמי? אמנם 70% אומרים שהם מאוד או די מודאגים ממצבה הבינלאומי של ישראל.** ואולם, כנראה שההיחלשות בחששות שתהיה הכרזה וכי יהיה רוב באו"ם, מביאה לכך שרוב ברור (70%) מחזיק בדעה כי גם אם יהיו הכרזה והכרה אין ישראל צפויה לעמוד בפני צונאמי מדיני וכלכלי מצד מדינות העולם והיה והיא לא תכיר במדינה הפלסטינית ולא תיסוג מן השטחים אלא לכל היותר פה ושם היחס כלפיה ישתנה לרעה.
- **ומה הסיכוי למציאת פתרון בעתיד?** רק 25% בציבור היהודי סבורים כי יש סיכוי להשגת הסכם שלום על בסיס שתי המדינות לשני העמים בשנתיים-שלוש הבאות. שיעור המאמינים בסבירות של השגת פתרון כזה תוך עשר שנים אמנם עולה ל 43% אך עדיין מייצג מעט פחות ממחצית הציבור היהודי.
- **ומה מוכנים "לשלם" עבור פתרון כזה?** רק 26% מהציבור היהודי מוכנים כיום לתמוך בהסכם שלום מלא עם הפלסטינים בתמורה לפינוי כל שטחי יהודה ושומרון ו 70% מתנגדים. כאשר מוצגת האופציה של הסכם שלום בתמורה לפינוי השטחים תוך השארת גושי ההתנחלויות הגדולים בידי ישראל, נוספים עוד 24% תומכים, כך ששיעור התמיכה עולה ל 50% ושיעור ההתנגדות יורד ל 45%. יתר על כן, כאשר מוצגת האופציה של הסכם הכולל, יחד עם השארת גושי ההתנחלויות בידי ישראל, הכרזה פלסטינית על סיום הסכסוך ההיסטורי והכרה בישראל כמדינת העם היהודי, נוספים עוד 12% תומכים, כך ששיעור התמיכה הכולל מגיע ל 62% ושיעור ההתנגדות ל 34%.

תרשים החודש:

הממצאים בהרחבה

בחודשים האחרונים הרבו פוליטיקאים וכלי התקשורת לעסוק במה שהוגדר כ"מערכה הבינלאומית לדה-לגיטימציה של ישראל" המתנהלת בחזיתות שונות. ואולם, נתוני סקר החודש מורים כי ההתראות בנושא לא הטביעו חותם משמעותי על הציבור היהודי בישראל. אמנם כמחצית (51%) חושבים כי כיום ישראל מבודדת בזירה הבינלאומית, אך אין בכך משום שינוי לרעה, וניכר אפילו שיפור זעיר, לעומת שיעור מי שחשבו כך באוגוסט 2010, אז 54% חשבו שישראל מבודדת. מעניין שבקרב הציבור הערבי שיעור המעריכים שישראל מבודדת עומד כיום על 32% - הרבה פחות מהתפיסה הרווחת בציבור היהודי, והרבה פחות מהדעה שרווחה לפני שנה, אז חשבו 48% מאזרחי ישראל הערבים כי ישראל מבודדת בעולם.

אף על פי כן, כאשר מדובר בתפקודה של הממשלה בתחום יחסי החוץ של ישראל, רוב קטן (52%) מהמרואיינים היהודים מעריכים שהוא רע. בקרב הציבור הערבי הביקורת כלפי הממשלה בנושא זה רבה יותר: 67% חושבים שתפקודה גרוע. הצלבת התשובות לשאלה זו בציבור היהודי עם הדיווח של המרואיינים על הצבעתם בבחירות האחרונות הולמת, אינה מפתיעה ברוב המקרים. כך, מבין מצביעי הליכוד וש"ס 70% סבורים שתפקוד הממשלה הוא טוב, שעה שבין מצביעי מרצ איש אינו חושב כך ואילו בקרב מצביעי העבודה וקדימה רק מיעוט קטן מעריך כך - 22.5% ו-25%, בהתאמה. מעניין לציין שבין מצביעי ישראל ביתנו הנחשבת "ימין עמוק", הרוב המעריכים את תפקוד הממשלה בתחום זה כטוב הוא קטן למדי: 55% בלבד. מצביעי מפלגת ימין אחרת, הבית הלאומי, חצויים בדיוק באמצע בין מי שהערכתם חיובית למי שהערכתם שלילית. יש לשער כי בשני המקרים הללו לביקורת על תפקוד הממשלה מניעים הפוכים לאלה של מצביעי מפלגות השמאל והמרכז.

באשר לשאלה האם הפולסטינים יכריזו בספטמבר על מדינה פלסטינית עצמאית על בסיס גבולות 67 ויבקשו מהעצרת הכללית של האו"ם להכיר בה, הרי שבסקר הנוכחי ניכרת ירידה משמעותית בהשוואה לחודש הקודם בשיעורם של המעריכים בציבור היהודי שצעד כזה אכן יצא מן הכוח אל

הפועל: מ- 75% בחודש שעבר ל- 58% בלבד החודש. נראה כי שינוי זה נובע מהידיעות בתקשורת על כך שההנהגה הפלסטינית מנסה לאחרונה "לרדת מהעץ" ולמצוא תחליף להכרזה ולפנייה לאו"ם, וכן על רקע ההכרזות מצד מנהיגים של מספר מדינות מערביות מרכזיות, כולל ארה"ב וגרמניה, כי לא יתמכו במהלך חד צדדי פלסטיני כזה. בקרב הציבור הערבי בארץ שיעור המאמינים שההנהגה הפלסטינית תנקוט בצעד זה – 41% - נמוך אף יותר מזה שבציבור היהודי ודומה לחודשים הקודמים, גם אז היה בקרב הערבים אזרחי ישראל רוב למי שסברו כי בסופו של דבר הפלסטינים לא יכריזו על מדינה ולא יפנו לאו"ם.

ברוח דומה, בציבור היהודי חלה גם ירידה משמעותית בשיעור הסבורים כי אם הפלסטינים יכריזו על מדינה עצמאית ויגישו לעצרת הכללית של האו"ם בקשה להכיר בה, יהיה לכך רוב בעצרת הכללית: מ- 75% בשתי מדידות החודש שעבר (לפני הביקור של נתניהו בווינגטון ולאחריו) ל- 67% בחודש הנוכחי. בנושא זה הדעה הרווחת בציבור הערבי היא הפוכה, כאשר 43% בלבד סבורים שיהיה רוב לבקשת ההכרה.

אוירת הביטחון המאפיינת את הציבור היהודי באשר ליכולתה של ישראל להתמודד עם לחצים בינלאומיים באה לידי ביטוי בכך שלמרות ש-70% מודאגים ממצבה הבינלאומי של ישראל, הרי כשיעור הזה בדיוק מחזיקים בדעה כי אפילו אם תוכרז מדינה פלסטינית ותוכר על ידי האו"ם, ישראל אינה צפויה לעמוד בפני צונאמי מדיני וכלכלי מצד מדינות העולם אם היא לא תכיר במדינה הפלסטינית. לכל היותר סבור הרוב, פה ושם היחס כלפיה יורע. בציבור הערבי, לעומת זאת, הדעות חלוקות: הדעה השכיחה (48%) היא שישראל כן צפויה לעמוד בפני צונאמי כזה, שעה ש-43% סבורים שגל עוינות כזה אינו נראה באופק.

בדקנו החודש את הנכונות העכשווית בציבור היהודי לפינוי שטחים. מתברר שהשאלה הקריטית היא מהם "תנאי העסקה". כל עוד מדובר רק בהסכם שלום קבע תמורת פינוי כל השטחים, רק 25% מביעים בכך תמיכה. כאשר מציעים למתנגדים העסקה בתנאי הזה את האפשרות של השארת גושי ההתיישבות הגדולים בידי ישראל, עולה שיעור התמיכה במידה ניכרת לכדי מחצית מן הציבור היהודי. אם למתנגדים גם לנוסחה זו מוצעות עוד שתי "הטבות": הכרה פלסטינית בישראל כמדינת העם היהודי והכרזה על סוף הסכסוך, שיעור התמיכה בחבילה הכוללת עולה לכדי 62%.

בהקשר זה מעניין אולי לציין כי בהמשך לקביעה של ראש הממשלה נתניהו בריאיון שנתן לסופר אתגר קרת כי הסכסוך הישראלי פלסטיני אינו טריטוריאלי אלא לאומי-דתי ולפיכך כנראה בלתי פתיר, הרי ש-20% בציבור היהודי חושבים שמדובר בסכסוך טריטוריאלי בעיקרו, 13% שמדובר בסכסוך פוליטי, 13% שמדובר בסכסוך דתי ואילו הדעה השכיחה (43%) היא שהסכסוך הוא בעת ובעונה אחת טריטוריאלי-פוליטי-דתי. בציבור הערבי 35% מגדירים את הסכסוך טריטוריאלי, 18% - לאומי, 7% - דתי ו- 32% שלושתם גם יחד.

אם ההערכה לתפקוד הממשלה במישור החוץ והביטחון היא בינונית, הרי שבמישור הכלכלי-חברתי התמונה עגומה יותר. כך, 62% בציבור היהודי מעריכים את תפקודה של הממשלה בתחום זה כרע. יתר על כן, רוב גורף של 80% ציינו שהם מוטרדים מהנושא החברתי-כלכלי.

כדי לאתר את מקור חוסר הנחת של הציבור מהמדיניות הכלכלית-חברתית הצגנו את השאלה הבאה: "בשנים האחרונות התאפיינה כלכלת ישראל בשתי מגמות – מצד אחד יציבות וצמיחה כלכלית, ומצד שני העמקת הפערים בין עשירים ועניים. יש הטוענים כי שתי המגמות קשורות זו בזו: הקטנת הפערים עלולה לפגוע בצמיחה וביציבות ואילו הגברת הצמיחה והיציבות מעמיקה את הפערים. אם טענה זו נכונה, במה היית בוחר כיום – יותר יציבות וצמיחה או יותר פעולה להקטנת הפערים?". התפלגות התשובות בציבור היהודי והערבי היא חד-משמעית: הרוב המכריע בוחרים באפשרות של הקטנת הפערים (95% בציבור היהודי ו-89% בציבור הערבי).

עם זאת, כאשר נשאלו המרואיינים האם בשנים האחרונות חלו שינויים במצבם הכלכלי האישי והמשפחתי, השיבו 27% בציבור היהודי כי הוא השתפר, 41% שלא חל בו שינוי ו-31.5% שהוא הורע (הנתונים המקבילים בציבור הערבי הם: 19%, 1%, ו-75%, בהתאמה. כלומר השפעתו השלילית של המצב הכלכלי על הציבור הערבי היתה חמורה בהרבה מאשר על הציבור היהודי). מן האמור לעיל אפשר ללמוד כי בציבור היהודי לפחות הביקורת החריפה על המדיניות הכלכלית-חברתית של הממשלה באה למרות שרק מיעוט טוען שחלה הרעה במצבו הכלכלי האישי-משפחתי. לפער זה עשויים להיות שני הסברים שאינם בהכרח סותרים זה את זה: אפשרות אחת היא שמצבם הכלכלי של הטוענים כי שמצבם נותר כשהיה לא היה טוב מלכתחילה, ולכן אינם מרוצים מתפקוד הממשלה. האפשרות השנייה היא שגם אלה שמצבם הכלכלי טוב יחסית אינם אדישים לגידול בפערים הכלכליים-חברתיים. תמיכה עקיפה בהסבר השני מתקבלת מהממצא לפיו גם בקרב אלה שמצבם הכלכלי השתפר הרוב הגדול (73%) מוטרדים מן המצב הכלכלי-חברתי. כצפוי, הדאגה מן המצב הכלכלי-חברתי גבוהה הרבה יותר בקרב מי שמצבם הורע לאחרונה. בקרב אלה 92.5% מודאגים מן המצב.

לבסוף, לאחרונה התעורר בציבור היהודי ויכוח נוקב בשאלה האם תפילת יזכור לחללי צה"ל צריכה להיפתח במילים "יזכור עם ישראל" או במילים "יזכור אלוהים". התפלגות התשובות מראה ששיעור המצדדים בנוסח הראשון (63.5%) גבוה פי שלוש ויותר משיעור התומכים בנוסח השני (20.5%). הצלבת התשובות לשאלה זו עם השאלה המבקשת מהנשאלים להגדיר את הקטגוריה הדתית אליה הם שייכים מצביעה, כצפוי, על קשר הדוק ביותר בין התשובות שתי השאלות:

חילוני	בין מסורתי לחילוני	מסורתי-דתי	דתי	חרדי	
82%	70%	49%	30%	12%	תומך ב"יזכור עם ישראל"
6%	15%	29%	48%	62%	תומך ב"יזכור אלוהים"
12%	15%	22%	22%	26%	אחר

כפי שניתן לראות בטבלה, יש "קו הפרדה" ברור בין החרדים והדתיים, המצדדים ברובם ב"יזכור אלוהים", לבין שלוש הקבוצות האחרות, כולל הקבוצה המסורתית-דתית, שבהן יש רוב ברור למצדדים ב"יזכור עם ישראל".

מדדי משא ומתן: מדגם כללי: 49.7; מדגם יהודי: 49.4

מדד השלום נערך בחסות [תכנית אוונס לגישור ופתרון סכסוכים](#) (אוניברסיטת תל אביב) ושל [המכון הישראלי לדמוקרטיה](#). הסקר בוצע בטלפון בימים ג'ד 27-28 ביוני על ידי מכון "דחף". השתתפו בו החודש 601 מרואיינים שהם מדגם מייצג של האוכלוסייה הבוגרת בישראל. טעות המדידה למדגם בגודל זה היא 4.5%. עיבודים סטטיסטיים: גב' יסמין אלקלעי.